

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

«Затверджую»
Голова приймальної комісії

Ю.Є. Кирилов
2018 р.

ПРОГРАМА

додаткового фахового вступного випробування
для здобуття освітнього рівня «Магістр»
на базі освітнього рівня «Бакалавр», «Магістр» та ОКР «Спеціаліст»

Спеціальність – 051 «Економіка»

Херсон - 2018 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Блок А. Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки.....	4
Програма навчальної дисципліни «Мікроекономіка».....	4
Програма навчальної дисципліни «Макроекономіка».....	9
Блок Б. Дисципліни циклу професійної підготовки.....	14
Програма навчальної дисципліни «Економіка підприємства».....	14
Програма навчальної дисципліни «Стратегія підприємства».....	17
Програма навчальної дисципліни «Планування і контроль на підприємстві»	22
Програма навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків»	27
Критерії оцінювання відповідей абітурієнтів	30
Додаток А	31

ВСТУП

Головним завданням фахових випробувань є виявлення у вступників рівня спеціальних знань і практичних навичок з комплексу фахових навчальних дисциплін.

Для вступників на навчання за освітнім рівнем «Магістр» за напрямом підготовки 051 - «Економіка». Блок А включає дві дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки – «Мікроекономіка» та «Макроекономіка».

Блок Б складається з ряду дисциплін циклу професійної підготовки: «Економіка підприємства», «Стратегія підприємства», «Планування і контроль на підприємстві», «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків».

Програма за кожною дисципліною складається з анотації, переліку тем, їх змісту та списку рекомендованих літературних джерел.

Програма додаткових вступних випробувань включає перелік питань до кожної теми з дисциплін, на основі яких формуються тестові завдання, що дає змогу вступнику заздалегідь підготуватися до додаткового тестування, та критерії оцінювання результатів тестування.

При складанні вступних фахових випробувань абітурієнти повинні, відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики бакалавра з економіки, продемонструвати достатній рівень знань дисциплін циклу загальної теоретичної та професійної підготовки.

Економіст повинен знати:

- законодавство України, що регламентує підприємницьку, господарську, комерційну, виробничу, заготівельно-переробну діяльність;
- нормативні акти Верховної Ради і Уряду України та інші нормативно-методичні матеріали щодо організації та економіко-фінансових основ функціонування підприємства;
- проблеми розвитку ринку аграрної продукції та продовольства і шляхи їх вирішення;
- стратегічні цілі та тактичні прийоми функціонування підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- теоретичні основи, методи і форми організації економічних і правових відносин підприємства;
- методологію і методику комплексного аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- напрямки та використання резервів підвищення ефективності діяльності підприємства;
- методи і напрямки прогнозування, розробку бізнес-плану.

Структура білету. Екзаменаційне завдання складається із 30 тестових завдань, правильне виконання яких дає змогу абітурієнту взяти участь у фаховому вступному випробуванні зі спеціальності 051 «Економіка» для здобуття освітнього рівня «Магістр» на базі ОКР «Спеціаліст», освітнього рівня «Бакалавр» та освітнього рівня «Магістр» з інших спеціальностей. Серед них – 10 тестів з блоку А загальних теоретичних дисциплін та 20 тестів з блоку Б з дисциплін професійної підготовки. Форма білету представлена у додатку А.

Блок А. Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОЕКОНОМІКА»

Анотація

Метою викладання навчальної дисципліни є формування ринково орієнтованого економічного світогляду, знань і компетентностей щодо закономірностей поведінки економічних суб'єктів та протікання економічних процесів на мікрорівні.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни оволодіння студентами інструментарієм мікроекономічного аналізу і прийняття оптимальних рішень, здійснення економічного вибору з точки зору домогосподарства, фірми, держави в умовах обмеженості ресурсів і альтернативних можливостей їх використання.

Перелік тем дисципліни «Мікроекономіка»

№ п/п	Назва теми
1	Предмет і метод мікроекономіки
2	Теорія поведінки споживача
3	Попит і пропозиція, їх взаємодія
4	Теорія еластичності попиту і пропозиції
5	Фірма як суб'єкт ринкових відносин
6	Мікроекономічна модель фірми
7	Витрати і результати виробництва
8	Ринок досконалої конкуренції
9	Монопольний ринок
10	Олігополія
11	Монополістична конкуренція
12	Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці
13	Ринок капіталу. Ринок землі
14	Загальна рівновага конкурентних ринків
15	Функції держави у ринковій економіці

Зміст за темами

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Еволюція мікроекономіки як окремого розділу економічної теорії.

Мікроекономіка – розділ економічної теорії, що досліджує економічні процеси на рівні окремих господарюючих суб'єктів. Багатоаспектність теоретичного аналізу економічних систем. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин.

Предмет курсу, особливості мікросистеми. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Домогосподарство. Ділова одиниця – фірма. Держава як регулюючий орган.

Методологія мікроекономіки: загальнонаукові методи, граничний аналіз, моделювання (графічне, аналітичне, табличне).

Нормативна і позитивна мікроекономіка. Мета, функції мікроекономіки. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 2. Теорія поведінки споживача

Потреби, види потреб. Благо, економічні блага.

Поняття корисності. Функція залежності між кількістю спожитого продукту та корисністю. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності блага (перший закон Госсена).

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін продукту. Сутність раціональної поведінки споживача та поняття “рівновага споживача”. Другий закон Госсена. Еквімаржинальний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача.

Вибір споживача з ординалістських позицій. Припущення щодо вподобань споживача. Здатність споживача до ранжування альтернатив.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості (індиферентності) та їх властивості. Окремі випадки конфігурації кривих байдужості. Гранічна норма заміщення благ. Вплив динаміки норми заміщення на форму кривої індиферентності. Карта індиферентності. Графічна інтерпретація взаємозаміщення та взаємодоповнення.

Бюджетні обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія. Поняття «нахилу бюджетної лінії». Визначення нахилу бюджетної лінії та вплив на нього динаміки цін на блага. Вплив зміни доходу споживача на розміщення бюджетної лінії та процес споживання. Модель рівноваги споживача. Внутрішня і кутова рівновага. Рівняння рівноваги в ординалістській теорії.

Вплив зміни доходу споживача на його поведінку. Графічний аналіз, побудова лінії «дохід-споживання». Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття «повноцінних» та «неповноцінних» благ. Крива Енгеля. Закони Енгеля.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Побудова лінії «ціна-споживання». Лінія індивідуального попиту споживача. Складові зміни загального обсягу попиту: ефект доходу та ефект заміщення. Одно- та різноспрямований вплив ефектів (за Слуцьким, за Хіксом). Парадокс Гіффена.

Утворення «надлишку споживача» в результаті перевищення корисності товарів. Сукупний надлишок споживачів і формування ринкового попиту.

Тема 3. Попит і пропозиція, їх взаємодія

Поняття «попит». Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Функція попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту, графічна ілюстрація.

Поняття «пропозиція». Закон пропозиції. Функція пропозиції. Аналіз змін пропозиції та величини пропозиції, графічне пояснення.

Взаємодія попиту та пропозиції. Ринковий механізм встановлення рівноважної ціни та кількості продукту. Рівновага в короткостроковому та довгостроковому періоді. Практичне застосування аналізу рівноваги (встановлення мінімуму заробітної плати, стелі цін, податків, квот).

Тема 4. Теорія еластичності попиту і пропозиції

Еластичність попиту, її визначники. Концепції еластичності попиту (еластичність за ціною даного блага, за доходом, за ціною пов'язаного продукту). Залежність доходу продавця і цінової еластичності попиту.

Еластичність пропозиції, її чинники та види (еластичність за ціною блага, за цінами факторів виробництва).

Практичне значення концепції еластичності.

Тема 5. Фірма як суб'єкт ринкових відносин

Економічна природа фірми. Мета та місія фірми.

Правові сторони організації фірми. Основні типи фірми, зорієнтовані на одержання прибутку.

Класифікація фірм в залежності від форм власності. Переваги та недоліки.

Малий, середній та великий бізнес. Нові форми підприємницької діяльності.

Тема 6. Мікроекономічна модель фірми

Мотивація поведінки фірми. Основні питання, що їх вирішує підприємство: що виробляти? як виробляти? для кого виробляти? Часові періоди у функціонуванні підприємства. Поняття оптимального та рівноважного стану підприємства.

Фактори виробництва, їх групування. Поняття та параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт.

Виробнича функція з одним змінним фактором та її графічне відображення. Правило спадної продуктивності змінного фактору виробництва. Умови розширення та згортання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта. Карта ізоквант. Взаємозамінюваність факторів виробництва. Гранична норма технологічного заміщення. Еластичність заміщення.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Незмінна, спадна та зростаюча віддача від масштабу. Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Визначення оптимальної комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат та максимізації випуску. Ізокоста. Карта ізокост. Поєднання графіку однакового продукту (ізокванти) та однакових витрат (ізокости). Рівновага виробника: графічний, алгебраїчний та економічний підхід. Розширення виробництва у коротко- та довгостроковому періоді.

Тема 7. Витрати і результати виробництва

Основні наукові теорії про цілі фірми.

Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат. Явні та неявні витрати.

Витрати у короткостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Характер зміни витрат у короткостроковому періоді. Закон зростаючих граничних витрат (закон зниження дохідності). Криві короткострокових витрат, зв'язок між кривим загальних, середніх та граничних короткострокових витрат.

Витрати у довгостроковому періоді. Еластичність факторів виробництва у довгостроковому періоді. Загальні, середні та граничні довгострокові витрати. Криві довгострокових витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Суть і види прибутку. Бухгалтерський, економічний та нормальний прибуток. Показники рівня прибутковості. Методика обчислення бухгалтерського та економічного прибутку.

Тема 8. Ринок досконалої конкуренції

Ознаки та умови досконалої конкуренції. Кількість фірм, характеристика продукту, умови вступу до галузі та доступність інформації.

Ринковий попит на продукцію за досконалої конкуренції.

Ринкова поведінка фірми за досконалої конкуренції. Визначення оптимального обсягу випуску: два підходи. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді. Графічна ілюстрація.

Ринок досконалої конкуренції у довгостроковому періоді. Звуження мотивації діяльності підприємства. Рухомість ринкового попиту й пропозиції. Пропозиція фірми в довгостроковому періоді. Рівновага підприємства, галузі, ринку, механізм її підтримки.

Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 9. Монопольний ринок

Модель «чистої монополії», її ознаки. Поняття «ринкова влада». Характеристики продукту на ринку за чистої монополії. Економічні, правові, адміністративні бар'єри до вступу в галузь. Джерела монополізму. Види монополій.

Визначення ціни та обсягу виробництва монополістом. Крива попиту монополіста. Вплив на поведінку монополіста еластичності попиту. Пропозиція монополіста та її формування. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага фірми-монополіста у довгостроковому періоді. Досягнення та утримання ринкової влади.

Аналіз поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Державне регулювання монополії, антимонопольна політика.

Тема 10. Олігополія

Поняття «олігополії». Характеристики олігопольного ринку. Взаємозалежність фірм-олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів.

Моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність і еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайтери. Модель дуополії Курно та Бертрана як відображення ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор в моделюванні олігополії.

Цінові війни. Таємні змови, мовчазні згоди та легальні угоди. Картелі. Нецінова конкуренція.

Оцінка олігополістичного ринку. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання олігополії.

Тема 11. Монополістична конкуренція

Ознаки і поширення монополістичної конкуренції. Умови вступу до галузі. Нецінова конкуренція. Спосіб дій монополістичного конкурента.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Визначення оптимального обсягу виробництва та ціни. Умова досягнення та підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Суть та передумови нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив рекламної діяльності на обсяг виторгу та продаж.

Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці

Ринки факторів виробництва: структура та економічні функції. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Граничний продукт виробничого ресурсу.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит.

Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Зміни величини попиту та зміни попиту. Еластичність попиту.

Монопольний похідний попит. Функція монопольного похідного попиту.

Структура ринків факторів виробництва та досягнення рівноваги. Конкурентні ринки факторів виробництва. Моносонічна та монопольна влада на ринках ресурсів.

Порівняння граничного виторгу та граничних витрат при залученні одного фактору виробництва. Вартісний граничний продукт та ціна фактора.

Праця як фактор виробництва. Мобільність праці. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний дохід виробника від найму праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Рішення працівника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістської теорії. Ринкова пропозиція праці. Диференціація заробітної плати. Рівновага на ринку праці.

Попит монополії на працю та монопольна рівновага. Прийняття рішення про найм на моносонічному ринку.

Контроль профспілок над пропозицією праці, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія та визначення рівня заробітної плати. Дискримінація на ринку праці.

Тема 13. Ринок капіталу. Ринок землі

Види ринків капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання. Форми капіталу. Валові і чисті інвестиції. Рух капіталу та капітальні фонди. Норма прибутку.

Поняття вибору у часі. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Більша привабливість споживання теперішніх благ. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішнім та майбутнім періодами. Оптимальний вибір.

Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень доходності, прибуток на капітал. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Особливості землі як фактору виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 14. Загальна рівновага конкурентних ринків

Часткова та загальна рівновага. Етапи аналізу загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Необхідність і вигоди ринкового обміну. Поняття граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів.

Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженості ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 15. Функції держави у ринковій економіці

Роль держави в ринковій економіці: причини втручання в економічні процеси. Функції держави.

Поняття громадських благ. Властивості громадських благ. Попит на громадські блага та їх ефективний обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливості ринку та держави.

Основи теорії суспільного вибору.

Поняття про зовнішні ефекти. Суспільні та приватні вигоди (витрати). Шляхи коригування неспроможності ринку: податки та субсидії. Теорема Коуза. Зовнішні ефекти та права власності.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Кн. 2: Мікроекономіка / [С. М. Панчишин та ін.]; за ред. Степана Панчишина, Петра Островерха. – 2010. – 437 с.
2. Ватаманюк О. Мікроекономіка: Навчальний посібник / О. Ватаманюк. – Львів : «Інтелект-Захід», 2004. – 176 с.
3. Веріан Г. Р. Мікроекономіка: проміжний рівень. Сучасний підхід: Підручник / Г. Р. Веріан; пер. з англ. С. Слухай. – К. : Видавництво «Лібра», 2006. – 632 с.
4. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка: Навч. пос. 2-ге видання, перероблене та доповнене / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К. : ЦУЛ, 2008. – 438 с.
5. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка. Практикум. 2-ге видання, перероблене та доповнене / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К. : ЦУЛ, 2008. – 418 с.
6. Економічна теорія. Мікроекономіка : підручник / [В. М. Тарасевич та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича. – К. : Знання, 2012. – 134 с.
7. Лісовий А. В. Мікроекономіка: Навчальний посібник / А. В. Лісовий. – К. : ЦУЛ, 2003. – 192 с.
8. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 677 с.
9. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики: Учебник для вузов / Р. М. Нуреев. – М. : Норма, 2009. – 576 с.

Додаткова література

1. Мікроекономіка: Навч.-метод. посібник для сам ост. вивч. дисц. / За заг. ред. А.П. Наливайка. – К.: КНЕУ, 1999. – 208 с.
2. Самуэльсон Пол Э. Экономика / Пол Э. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус; [пер. с англ. О. Л. Пелявского; под ред. А. А. Старостиной, В. А. Кравченко]. – 18-е изд. – Москва; Санкт-Петербург; Киев: Вильямс, 2008. – 1360 с.
3. Селищев А.С. Микроэкономика. – СПб.: Питер, 2003. – 448 с.
4. Тарасевич Л.С., Гребенников П.И., Леусский А.И. Микроэкономика: Учебник. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 375 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Антимонопольного комітету України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
2. Сайт Верховної Ради України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
3. Сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dkpii.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
4. Сайт Державної служби інтелектуальної власності України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sips.gov.ua> – Назва з титул. екрану.

5. Сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
6. Сайт «Інвест-газети» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.investgazeta.net> – Назва з титул. екрану.
7. Сайт Міжнародного валютного фонду / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org> – Назва з титул. екрану.
8. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
9. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.me.gov.ua – Назва з титул. екрану.
10. Сайт Міністерства освіти і науки України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
11. Сайт Міністерства соціальної політики України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index> – Назва з титул. екрану.
12. Сайт Національного банку України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
13. Сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
14. Сайт Світового банку / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org> – Назва з титул. екрану.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МАКРОЕКОНОМІКА»

Анотація

Метою викладання навчальної дисципліни є формування системи знань з теоретичної макроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності країни та теоретичний інструментарій ринкового і державного регулювання національної економіки.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є висвітлення ролі макроекономічної науки у суспільстві, формування у студентів розуміння її понятійного апарату, знань про основні індикатори макроекономічного розвитку та моделі макроекономічних залежностей, про умови формування та наслідки порушення макроекономічної рівноваги, про методи та інструменти ринкового та державного механізмів регулювання економіки.

Перелік тем дисципліни «Макроекономіка»

№ п/п	Назва теми
1	Макроекономіка як наука
2	Макроекономічні показники в системі національних рахунків
3	Ринок праці
4	Товарний ринок
5	Грошовий ринок
6	Інфляційний механізм
7	Доходи і споживання домогосподарств
8	Приватні інвестиції
9	Сукупні витрати і ВВП
10	Економічна динаміка
11	Держава в системі макроекономічного регулювання
12	Бюджетно-податкова політика в макроекономічному регулюванні
13	Державний бюджет, державний борг та управління ними в системі макроекономічного

	регулювання
14	Монетарна політика
15	Модель IS-LM
16	Механізм зовнішньоекономічної діяльності
17	Зовнішня торговельна діяльність

Зміст за темами

Тема 1. Макроекономіка як наука

Місце макроекономіки в системі економічних наук. Суперечність між суспільними потребами і економічними ресурсами — головна проблема макроекономіки. Зростання ефективності економіки як головне завдання макроекономіки.

Об'єкт та предмет макроекономіки. Економічна система як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти змішаної економіки. Механізм функціонування економіки як предмет макроекономіки. Позитивна та нормативна функції макроекономіки. Макроекономіка та економічна політика.

Метод макроекономіки. Моделювання як основний метод макроекономічного аналізу. Припущення, екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Запаси і потоки як два види кількісних змінних.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Основні макроекономічні показники. Валовий випуск та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Валовий національний дохід та валовий національний дохід наявний. Особистий та після податковий дохід. Макроекономічні показники на чистій основі.

Номінальний та реальний ВВП. Поточні та постійні ціни. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекси цін. Інфлювання та дефлювання ВВП.

Тема 3. Ринок праці

Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція і ціна на ринку праці. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці.

Зайнятість та безробіття. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Повна зайнятість, природне безробіття та потенційний ВВП. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття.

Державна політика зайнятості населення. Стимулювальна політика як метод зменшення безробіття та її інфляційні наслідки. Крива Філіпса про зв'язок між безробіттям та інфляцією в короткостроковому та довгостроковому періодах. Висновки кривої Філіпса для політики зайнятості. Державні програми сприяння зайнятості.

Економічна нерівність та політика соціального захисту населення. Крива Лоренця як графічна модель фактичного розподілу доходів. Чинники, що викликають нерівність у доходах. Бідність та прожитковий мінімум. Державна система соціального захисту населення: соціальні гарантії, соціальна допомога, соціальне страхування.

Тема 4. Товарний ринок

Економічний кругообіг в умовах чистого ринку. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і підприємствами на ринку ресурсів. Взаємодія між домогосподарствами і підприємствами на ринку продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від однотоварного попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на його криву.

Сукупна пропозиція. Сутність сукупної пропозиції. Сукупна пропозиція на основі виробничої функції. Класична модель сукупної пропозиції. Кейнсіанська модель сукупної

пропозиції. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Нецінові фактори сукупної пропозиції та їх вплив на її криву.

Сукупний попит — сукупна пропозиція як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова та короткострокова рівновага. Збурення сукупного попиту та механізм відновлення рівноваги. Збурення сукупної пропозиції та механізм відновлення рівноваги.

Тема 5. Грошовий ринок

Механізм функціонування грошового ринку. Грошова пропозиція та грошові агрегати. Графік грошової пропозиції. Попит на гроші для угод, попит на гроші як активи та їх графічна інтерпретація. Модель грошового ринку. Порушення та відновлення рівноваги на грошовому ринку.

Банківська система та грошова пропозиція. Основні функції комерційних банків. Банківські резерви. Банківський механізм розширення грошової пропозиції на основі депозитного мультиплікатора. Грошова пропозиція з урахуванням депозитних та готівкових грошей. Грошова база, грошовий мультиплікатор і грошова пропозиція.

Тема 6. Інфляційний механізм

Інфляція та її наслідки. Темп інфляції та його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів. Інфляція попиту та інфляція витрат, передбачувана та непередбачувана інфляція. Стагфляція. Основні соціально-економічні наслідки інфляції.

Тема 7. Доходи і споживання домогосподарств

Функція споживання. Споживання як функція післяподаткового доходу. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання та чинники, які на нього впливають. Графіки споживання та заощадження.

Тема 8. Приватні інвестиції

Інвестиційна функція. Роль інвестицій в економіці. Відсоткова ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна та реальна відсоткова ставка. Відсоткова ставка і чиста прибутковість інвестицій. Крива сукупного попиту на інвестиції. Чинники автономних інвестицій та їх вплив на криву інвестиційного попиту. Мультиплікатор інвестицій. Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект.

Тема 9. Сукупні витрати і ВВП

Сукупні видатки і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «видатки—випуск», Фактичні та заплановані видатки. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення—ін'єкції». Система вилучень та ін'єкцій в економічному кругообігу. «Заощадження—інвестиції» як спрощена модель економічної рівноваги. Заплановані та незаплановані інвестиції. Ринок позичкового капіталу та його роль в забезпеченні рівноваги між заощадженнями та інвестиціями. Сукупні видатки і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних видатків. Графічна та математична інтерпретація рецесійного розриву. Інфляційний розрив як наслідок надмірних сукупних видатків. Графічна та математична інтерпретація інфляційного розриву.

Тема 10. Економічна динаміка

Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Причини циклічних коливань. Індикатори циклічних коливань.

Фактори економічного зростання. Виробнича функція. Трансформація виробничих факторів у продукт. Внесок окремих факторів у економічне зростання. Залишок Солоу. Економічне зростання на основі моделі AD-AS і кривої виробничих можливостей.

Модель економічного зростання Солоу. Основні передумови моделі. Вплив запасу капіталу на економічне зростання. «Золоте правило» нагромадження як критерій максимізації рівня споживання. Вплив приросту населення на економічне зростання. Вплив технічного прогресу на економічне зростання. Висновки моделі Солоу.

Тема 11. Держава в системі макроекономічного регулювання

Кейнсіанська теорія як теоретична база державного регулювання економіки. Передумови виникнення кейнсіанської теорії. Критика кейнсіанцями класичного положення про державне невтручання в економіку. Основні положення кейнсіанської теорії про вплив держави на економіку. Держава в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу в умовах змішаної економіки. Відносини держави з іншими суб'єктами економічного кругообігу. Вплив держави на економічний кругообіг.

Вплив держави на економічну рівновагу. Чисті видатки і трансформація функції споживання. Модель економічної рівноваги за методом «видатки—випуск». Державні та національні заощадження. Модель економічної рівноваги за методом «вилучення — ін'єкції».

Тема 12. Бюджетно-податкова політика в макроекономічному регулюванні

Дискреційна фіскальна політика. Стимулювальна та стримуюча фіскальна політика. Граничний коефіцієнт податків і складний мультиплікатор видатків. Мультиплікатор податків. Мультиплікативний вплив державних закупівель і чистих податків на реальний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Автоматична фіскальна політика. Автоматичні чисті податки як вмонтовані стабілізатори. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Ефект гальмування автоматичної фіскальної політики та необхідність її доповнення дискреційною політикою. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделі «сукупний попит—сукупна пропозиція». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції. Наслідки стимулювальної податкової політики для державного бюджету. Крива Лаффера про залежність між податковими ставками і податковими надходженнями до бюджету.

Тема 13. Державний бюджет, державний борг та управління ними в системі макроекономічного регулювання

Фіскальна політика та державний бюджет. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Фактичне, потенційне та циклічне бюджетне сальдо. Оцінка бюджетної політики в умовах повної та неповної зайнятості. Суперечність між стабілізаційною та бюджетною функціями фіскальної політики. Концепції збалансування державного бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Державний борг та ефекти витіснення. Емісійне фінансування бюджетного дефіциту та інфляція.

Тема 14. Монетарна політика

Грошово-кредитне регулювання економіки. Монетаристська теорія як теоретична база монетарної політики. Кількісне рівняння як концептуальна основа монетаристської теорії. Передатний механізм монетарної політики. Основні методи монетарної політики. Вплив грошей, антиінфляційна функція.

Тема 15. Модель IS-LM

Модель IS-LM як імітація одночасної рівноваги на товарному та грошовому ринках. Обґрунтування кривої IS та її рівняння. Обґрунтування кривої LM та її рівняння. Модель IS-LM як аналітичний засіб макроекономічної політики.

Тема 16. Механізм зовнішньоекономічної діяльності

Платіжний баланс. Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій та його зміст. Сутність та роль автономної статті «Помилки та упущення». Резервні активи як регулятивна стаття платіжного балансу. Модель платіжного балансу.

Валютний курс. Форми котирування валютного курсу. Види валютного курсу залежно від режиму його формування. Односторонній та багатосторонній валютний курс. Номінальний та реальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Попит і пропозиція як чинники валютного курсу. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Валютні системи в розвитку.

Тема 17. Зовнішня торговельна діяльність

Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Економічна рівновага в умовах відкритої економіки. Чистий експорт як компонент сукупних видатків. Гранична схильність до імпорту та складний мультиплікатор. Вплив чистого експорту на ВВП.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Базилінська О.Я. Макроекономіка / О.Я. Базилінська: Навч. посіб.-К.: Центр навчальної літератури, 2005-442 с..
2. Базилевич В.Д. Макроекономіка : навч. посіб. / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. - К. : Атіка, 2006. - 368 с ..
3. Базилевич В.Д. Макроекономіка : тести, ситуаційні завдання, практикум розв'язання : навч. посіб. / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. -К. : Четверта хвиля, 1997. - 144 с.
4. Макроекономіка: підручник / А.Г.Савченко, Г.О. Пухтаєвич, О.М.Тітьонко. - К. :Либідь, 1999.- 216 с.
5. Манків Г. Макроекономіка / Г. Манків, Н. Грегори; наук, ред; пер. з англ. С. Панчишина. - К. : Основи, 2001. - 588 с
6. Макро-мікроекономіка: від теорії до практики./ Канцір І.А., Кліпкова О.І., Л.В. Іванець. Навч. посіб. - ПП "Новий світ – 2000", 2010.- 444 с.
7. Мікроекономіка і макроекономіка/ред. С.Будаговської та інш./ К.;1998-518с.
8. Мельникова В.І., Клімова Н.І. Макроекономіка: Навч. посіб. / В.І. Мельникова, Н.І. Клімова - К.: ВД «Професіонал», 2004.-394 с..
9. Задоя А.А. Макроекономіка : підручник / А.А. Задоя, Ю.Е. Петруня. -К. : Знання, 2008.- 381 с.
10. Панчишин С. Макроекономіка. Навч. посіб. / С.Панчишин К.: -«Либідь» 2001–614 с.
11. Савченко А.Г. Макроекономіка : Підручник. / А.Г. Савченко - К.: КНЕУ 2008. – 536 с.
12. Савченко А.Г. Макроекономіка : Навч.- Метод. посібник для сам ост. вивч. дисц. / А.Г. Савченко. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2001 – 132 с.
13. Сборник задач по экономической теории. Микро та макроэкономика (Голиков А.Н. и др.) Общ. ред. Е.А. Кисилевой. - 2004-182с.

Додаткова література

1. Агапова Т.А. Макроэкономика : учебник / Т.А. Агапова, С.Ф. Серегина. - М. : МГУ: Дело и Сервис, 2000.
2. МэнкьюН.Г.Макроэкономика.Пер. с англ. М.:Издат. МГУ, 2001-736с
3. Бункина М.К. Макроэкономика : учебник / М.К. Бункина, А.М. Семенов, В.А. Семенов - [3-е изд., перераб. и доп.] - М :Дело и Сервис, 2000.-512 с.
4. Вечканов Г.С. Макроэкономика / Г.С. Вечканов, Г.Р. Вечканова. -СПб. : Питер, 2002. - 432 с.
5. Геблер Й. Макроекономіка : навч. посіб. / Й. Геблер; пер. з нім.; за ред. Р.М. 9. Березюка, А.Ф. Мельник. - К.: НМК ВО, 1993. - 400 с
6. Дорнбуш Р. Макроэкономика / Р. Дорнбуш, С. Фишер; пер. с англ. - М.: Изд-во МГУ: ИНФРА-М, 1997. - 784 с.
7. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс; пер. с англ. - 'М. : Прогресе, 1978.
8. Макконнелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика : в 2 т. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. - М. : Республика, 1992. - 800 с.
9. Панчишин С. Макроекономіка: тести і задачі / С. Панчишин. - К. : Либідь, 2002.-216 с.
10. Радіонова І.Ф. Макроекономіка : теорія та політика : підручник / І.Ф. Радіонова. - К. : Таксон, 2004. - 348
11. Теоретичні основи сучасної макроекономіки : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / П.І. Пушкаренко, О.О. Несветов, Р.В. Кочубей; за заг. ред. П.І. Пушкаренка. - Суми: Унів. кн., 2007. -331с.
12. Економіка України: макропроблеми розвитку / Н. І. Горшкова та ін.; за ред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музиченка. - К. : НДЕІ, 2008. - 327 с.
13. Юрчишин В.В. Економічні виклики для України в умовах глобалізації. / В.В. Юрчишин -К. : НАДУ, 2005.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України – www.zakon.rada.gov.ua
2. Сайт Державного комітету статистики – www.ukrstat.gov.ua
3. Сайт Кабінету Міністрів України – www.kmi.gov.ua
4. Сайт Міністерства економіки України – www.me.gov.ua
5. Сайт Міністерства фінансів України – www.minfin.gov.ua
6. Сайт Національного банку України – www.bank.gov.ua

Блок Б. Дисципліни циклу професійної підготовки

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Анотація

Дисципліна «Економіка підприємства» **вивчає** процес господарської діяльності підприємства як суб'єкта господарювання та первинної ланки національної економіки.

Основна **мета** дисципліни – формування теоретичних та прикладних знань з основних розділів і тем економіки підприємства, розвиток навичок щодо організації та досягнення високої результативності господарювання підприємства як первинної господарської ланки суспільного виробництва.

Завдання даної дисципліни - слугувати базою для накопичення майбутніми фахівцями знань, навичок та умінь з інших економічних дисциплін.

Перелік тем дисципліни «Економіка підприємства»

№ п/п	Назва теми
1.	Теорії підприємств і основи підприємництва
2.	Види підприємств, їх організаційно-правові форми
3.	Зовнішнє середовище господарювання підприємства
4.	Структура та управління підприємством
5.	Ринок і продукція
6.	Планування діяльності підприємства
7.	Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці
8.	Капітал підприємства
9.	Інвестиційні ресурси
10.	Інноваційні процеси
11.	Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства
12.	Організація виробництва та забезпечення якості продукції
13.	Витрати на виробництво і реалізацію продукції
14.	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства
15.	Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація
16.	Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Зміст за темами

Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва

Поняття підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства. Установчі документи. Теорії і моделі підприємства. Законодавча база діяльності підприємств в Україні.

Поняття підприємництва. Передумови становлення і розвитку підприємництва. Форми підприємництва. Моделі підприємництва. Форми співпраці у підприємницькій діяльності.

Господарський договір, його розділи. Адміністративно-господарські санкції. Суб'єкти, типи і види міжнародного бізнесу.

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Критерії класифікації підприємств. Види підприємств за Господарським кодексом України (за формою власності, за способом утворення, за правовим статусом та формою господарювання). Поняття реорганізації підприємства. Класифікація підприємств за видами економічної діяльності та розміром.

Поділ промислових підприємств за типом виробництва, глибиною виробництва, широтою асортименту продукції, просторово-структурними ознаками.

Поняття та види об'єднань підприємств. Кооперація та концентрація підприємств.

Тема 3. Зовнішнє середовище господарювання підприємства

Поняття ринку. Функції ринкової системи. Поняття та складові інфраструктури ринку. Мікросередовище та макросередовище підприємства: поняття та складові.

Тема 4. Структура та управління підприємством

Виробнича, загальна та організаційна структура підприємства. Функції та методи управління. Поняття та типи організаційної структури управління. Особливості вибору організаційної структури управління підприємством.

Тема 5. Ринок і продукція

Види та методика визначення обсягу продукції підприємства. Валова, товарна, чиста, нормативно-чиста та реалізована продукція. Виробнича програма, номенклатура, асортимент підприємства. Поняття та види ціни продукції. Матеріально-технічне забезпечення підприємства. Поняття та мета маркетингу. Складові збутової політики підприємства. Маркетинговий комплекс підприємства.

Тема 6. Планування діяльності підприємства

Функції держави щодо регулювання економіки. Складові державної економічної політики. Засоби державного регулювання господарської діяльності. Поняття, об'єкти, суб'єкти прогнозування. Методи прогнозування: метод експертних оцінок, метод складання сценаріїв, метод екстраполяції трендів. Поняття та принципи планування господарської діяльності. Поняття, методи та принципи стратегічного планування. Функції бізнес-планування. Типовий зміст бізнес-плану.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття персоналу підприємства. Промислово-виробничий і непромисловий персонал підприємства. Робітники, службовці, спеціалісти, керівники. Класифікація персоналу за стажем роботи: постійні, тимчасові, сезонні працівники. Показники стану і руху персоналу. Показники рівня використання робочої сили. Види фондів робочого часу робітників (календарний, номінальний, явочний, ефективний). Види трудових норм, методи нормування витрат праці (хронометраж, фотохронометраж). Методи визначення оптимальної чисельності працівників: метод коригування базової чисельності, метод визначення чисельності на основі трудомісткості виробничої програми, нормативний метод.

Поняття та показники продуктивності праці (виробіток та трудомісткість). Фактори продуктивності праці. Поняття, теорії, функції мотивації праці. Методи мотивації праці. Елементи мотиваційного механізму. Поняття, види та функції заробітної плати. Державне регулювання заробітної плати (мінімальна заробітна плата, тарифна сітка, тарифні ставки, схема посадових окладів). Форми організації оплати праці (відрядна, погодинна). Системи відрядної форми організації праці (відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, непряма відрядна, акордна). Системи погодинної форми оплати праці (проста погодинна система, погодинно-преміальна, погодинно-преміальна з нормованими завданнями). Показники рівня фонду оплати праці, рентабельність фонду оплати праці.

Тема 8. Капітал підприємства

Суть капіталу підприємства, форми капіталу підприємства (промисловий, торговельний і позиковий капітал). Класифікація капіталу підприємства: постійний і змінний капітал, основний і оборотний капітал, власний і позичений капітал. Основні і оборотні фонди підприємства.

Амортизація основних засобів. Способи нарахування амортизаційних відрахувань (метод рівномірного (прямолінійний метод) нарахування, кумулятивний метод, виробничий метод).

Види оцінювання основних засобів: первісна вартість, відновна вартість, повна вартість, залишкова вартість, ліквідаційна вартість, середньорічна вартість). Показники стану і руху основних засобів (коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт введення основних засобів). Види зносу основних засобів (фізичний знос, моральний знос, форми морального зносу).

Показники ефективності використання основних засобів: фондвіддача, фондомісткість, фондоозброєність, фондорентабельність, термін окупності капіталовкладень, інтегральний показник ефективності використання основних засобів. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів. Сутність нематеріальних ресурсів та нематеріальних активів.

Поняття, елементи, структура оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних коштів.

Тема 9. Інвестиційні ресурси

Поняття інвестицій. Об'єкти, суб'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація інвестицій: реальні та фінансові, прямі та портфельні інвестиції. Поняття капіталовкладень, структура капітальних вкладень, об'єкти, суб'єкти та джерела капіталовкладень. Ефективність капіталовкладень. Термін окупності інвестицій. Чиста теперішня вартість.

Тема 10. Інноваційні процеси

Поняття та елементи інноваційних процесів. Науково-технічний прогрес. Форми НТП (еволюційна, революційна, науково-технічна революція). Напрями НТП. Результативність інноваційної діяльності підприємства. Грошовий потік інноваційного проекту. Форми внутрішньогосподарського ефекту інноваційних процесів (зміна продуктивності праці, зниження трудомісткості продукції, зниження собівартості продукції, зростання прибутку).

Тема 11. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Поняття техніко-технологічної бази. Її технічна та технологічна складова. Показники технічного рівня виробництва. Поняття технології. Напрямки розвитку ТТБ.

Виробнича потужність підприємства. Види виробничої потужності. Її чинники. Фонд робочого часу обладнання (календарний, номінальний, плановий ефективний, дійсний ефективний).

Методи планування виробничої потужності підприємства. Оцінка використання виробничої потужності (коефіцієнт екстенсивного використання обладнання, коефіцієнт інтенсивного використання обладнання, коефіцієнт використання виробничої потужності).

Підтримання та розвиток ТТБ. Показники технічної оснащеності праці. Показники рівня прогресивності технологій. Показники технічного рівня устаткування. Показники рівня механізації та автоматизації виробництва.

Тема 12. Організація виробництва та забезпечення якості продукції

Поняття виробничого процесу. Класифікація виробничих процесів: основні, проміжні та обслуговуючі; дискретні та безперервні; ручні, автоматизовані та автоматичні. Виробничий цикл. Тривалість технологічних операцій. Типи виробництва (одиничне, серійне, масове, дослідно-експериментальне). Методи організації виробництва (непотоковий та потоковий). Концентрація виробництва. Критерії ефективності концентрації. Рівень концентрації, її показники. Комбінування виробництва. Показники рівня комбінування виробництва.

Спеціалізація виробництва. Види спеціалізації. Спеціалізація промисловості. Спеціалізація підприємства. Спеціалізація всередині підприємства. Показники рівня спеціалізації підприємства. Кооперування виробництва. Форми кооперування. Показники рівня кооперування.

Елементи виробничої та соціальної інфраструктури підприємства.

Тема 13. Витрати на виробництво і реалізацію продукції

Поняття витрат. Собівартість продукції (витрати основної операційної діяльності підприємства). Витрати іншої операційної діяльності. Витрати не операційної діяльності. Витрати надзвичайної діяльності.

Елементи витрат. Класифікація витрат, що входять до собівартості продукції, за

калькуляційними статтями. Цехова, виробнича та повна собівартість продукції. Калькулювання собівартості.

Сутність та функції ціни. Класифікація цін. Структура ринкових договірних цін. Оптово-відпускна ціна. Методи ціноутворення.

Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Фінансові результати як економічна категорія. Джерела та види доходів підприємства. Прибуток як економічна категорія, його функції та класифікація. Рентабельність інвестованих ресурсів, рентабельність продукції, рентабельність продажу, загальна рентабельність підприємства.

Методи та системи аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Планування доходів підприємств. Етапи планування розподілу прибутку. Фінансовий стан підприємства та його показники (показники платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники ділової активності).

Ефективність як економічний показник. Класифікація видів ефективності виробництва. Система показників економічної ефективності. Резерви росту ефективності та досягнення високої конкурентоспроможності.

Тема 15. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація

Зовнішні та внутрішні чинники діяльності підприємств. Організаційні зміни на підприємствах. Еволюційна та революційна модель змін. Поняття реінжинірингу. Поняття бізнес-процесу. Структурний та кадровий підходи до організаційного розвитку.

Нові типи підприємств: мережеподібні, оболонкові, віртуальні, вертикальні, горизонтальні, едохратичні, партисипативні, гнучкі.

Трансформація, реструктуризація та реорганізація підприємства. Класифікація трансформацій підприємства за напрямками та видами, за цілями здійснення, за стратегічною спрямованістю. санація як форма реструктуризації підприємства.

Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Поняття економічної безпеки підприємства. Цілі економічної безпеки. Об'єкти виміру економічної безпеки. Техніко-технологічна, продуктова, інтелектуально-кадрова, політико-правова, інформаційна, фінансова, екологічна, силова, соціальна складові економічної безпеки підприємства. Схема організації економічної безпеки.

Антикризова діяльність. Індикатори та фактори кризових явищ. Стратегічна криза, криза прибутковості та криза ліквідності. Фази кризи.

Список рекомендованої літератури

1. Березін О. В. Економіка підприємства: навч. посібник / Березін О. В., Березіна Л. М., Бутенко Н. В.. – К: Знання, 2009. – 390 с.
2. Бондар Н. М. Економіка підприємства: навч. посібник / Бондар Н. М. – К.: А.С.К., 2005. – 400 с.
3. Економіка підприємства / [Блонська В. І., Васильців Т. Г., Гринкевич С. С. та ін.]; за ред. Міценко Н. Г., Ященко О. І. – Львів: “Магнолія – 2006”, 2008. – 688 с.
4. Манів З. О. Економіка підприємства: навч. посібник / З. О. Манів, І. М. Луцький. – К: Знання, 2006. – 580 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Анотація

Предметом вивчення дисципліни «Стратегія підприємства» є методологія формування стратегій підприємства.

Мета дисципліни – засвоєння теоретичних засад стратегічного планування, оволодіння навичками та інструментарієм стратегічного аналізу і формування стратегій підприємства.

Завдання дисципліни – освоєння інструментарію, розроблення стратегій підприємства і вибору стратегічних альтернатив; розвиток навичок стратегічного мислення та практичного застосування методологічного апарату дисципліни; оволодіння методом кейс-аналізу, навичками аналітичного обґрунтування розв’язання стратегічних проблем.

Перелік тем дисципліни «Стратегія підприємства»

№ п/п	Назва теми
1.	Стратегія підприємства: поняття, еволюція, концепції.
2.	Місія та цілі підприємства.
3.	Стратегічний контекст підприємства.
4.	Оцінювання зовнішнього середовища підприємства.
5.	Аналіз стратегічного потенціалу підприємства.
6.	Стратегії бізнесу.
7.	Стратегія диверсифікації діяльності підприємства.
8.	Стратегії зовнішнього розвитку підприємства.
9.	Корпоративна стратегія підприємства.
10.	Матричні методи у формуванні корпоративної стратегії підприємства.
11.	Альтернативність у стратегічному виборі.
12.	Декомпонування корпоративної стратегії підприємства.
13.	Загальна характеристика функціональної стратегії.
14.	Стратегічні аспекти у функціональних сферах діяльності підприємства.
15.	Сучасний стан та перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Зміст за темами

Тема 1. Стратегія підприємства: поняття, еволюція, концепції

Підприємство як відкрита система. Поняття стратегії. Визначення стратегії. Походження терміну “стратегія”. Авторські визначення стратегії. Етапи розвитку підприємства у межах стратегічної моделі.

Класифікація стратегій. Підходи до опрацювання стратегії. Можливості стратегії. Принципи формування стратегічної моделі. Особливості стратегічних управлінських рішень.

Сутність стратегічних перетворень на підприємстві. Альтернативи інтенсивного зростання підприємства. Інфраструктурне забезпечення опрацювання стратегічної моделі.

Тема 2. Місія та цілі підприємства

Визначення місії підприємства. Образ і кредо. Чинники, що впливають на організаційну (корпоративну) культуру підприємства. Ешпрідська модель місії підприємства. Значення місії для підприємства. Основні аспекти, що мають відобразитися у місії підприємства. Положення про місію. Чинники, що впливають на формування місії підприємства.

Цілі підприємства. Класифікація цілей. Чинники, що враховуються при формуванні цілей підприємства. Характеристичні риси цілей підприємства. Вимоги до цілей. Встановлення цілей. Особливості відносин між цілями. Конфлікти цілей та можливості їх розв’язання.

Функції цілей. Етапи визначення цілей. Причини невідповідності цілей умовам ринку (за Д.Міллером і М. Старром). Ідентифікація та адаптація цілей. Система цілей (“дерево цілей”) підприємства. Носії інтересів, що мають вплив на формування цілей підприємства.

Тема 3. Стратегічний контекст підприємства

Прояви можливостей стратегії. Ознаки недостатньо обґрунтованої стратегії. Ключові характеристики стратегії. Індикатори стратегічних досягнень. Напрямки аналізу внутрішнього середовища економічної системи. Характерні можливі зміни економічної системи, що можуть бути закладеними у стратегічну модель. Чинники, що впливають на зміну організаційної структури підприємства. Проблеми формування організаційної культури підприємства.

Завдання управління реалізацією стратегії. Навчання персоналу. Альтернативна вартість та

критерій Парето-ефективності у формуванні стратегічної моделі.

Опір змінам. Причини виникнення опору змінам. Чинники, що впливають на формування опору змінам. Боротьба з опором змінам.

Тема 4. Оцінювання зовнішнього середовища підприємства

Визначення, характеристика та структура зовнішнього середовища. Чинники, що зумовлюють складність дослідження зовнішнього середовища. Мікросередовище та макросередовище впливу зовнішнього оточення на підприємство.

Характеристика моделей зовнішнього середовища. Етапи проведення аналізу зовнішнього середовища. Схема проведення аналізу зовнішнього середовища.

Методи оцінки і прогнозування зовнішнього середовища. Сканування середовища, основні його напрямки. Інструментарій, що використовується для сканування. Моніторинг зовнішнього середовища. Прогнозування зовнішнього середовища.

Тема 5. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства

Стратегічний аналіз як основа оцінки стратегічного потенціалу підприємства. Гарвардська модель стратегічного аналізу. Класифікація внутрішньовиробничих резервів підприємства. Принципи діагностики стану підприємства у конкурентному середовищі.

Алгоритм діагностики стану підприємства у конкурентному середовищі. Оцінка маркетингової позиції підприємства. Схема оцінки конкурентних позицій підприємства.

Класифікація складу ресурсів підприємства як економічної системи. Розбіжності між тактичним і стратегічним плануванням. Кроки, які необхідні у плануванні для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Тема 6. Стратегії бізнесу

Завдання створення стратегічної бази підприємства. Чинники, що впливають на опрацювання стратегії бізнесу. Правила вибору стратегії за умов ризику за І. Ансоффом.

Характеристика найбільш розповсюджених стратегій бізнесу. Комбінована стратегія. Портфельна стратегія. Стратегія фокусування. Стратегія диференціації. Стратегія лідерства у зменшенні витрат. Стратегія конкурентних переваг. Стратегія захоплення ринку. Стратегія розвитку ринку. Стратегія розвитку продукту. Стратегія відторгнення. Стратегія ліквідації.

Визначення стратегії бізнесу (ділової стратегії) за А.А.Томпсоном і А.Дж.Стріклендом. Встановлення та зміцнення довготермінової конкурентоспроможної позиції підприємства на ринку.

Тема 7. Стратегія диверсифікації діяльності підприємства

Поняття і визначення диверсифікації. Форми диверсифікації. Диверсифікація як інструмент використання переваг комбінування, проникнення у нові, найприбутковіші галузі, стабілізації господарської діяльності суб'єктів ринку.

Диверсифікація як організаційно-економічний чинник зростання ефективності виробництва. Диверсифікація як сфера вкладення інвестицій та зменшення ступеня ризику. Спонукальні мотиви здійснення диверсифікації. Наукові гіпотези диверсифікації. Мотиви для обґрунтування необхідності диверсифікації. Джерела диверсифікаційних процесів.

Стратегія диверсифікації. Реалізація стратегії диверсифікації. Негативні наслідки диверсифікації. Основні чинники, що зумовлюють вибір стратегії диверсифікації. Різновиди стратегій диверсифікації. Аналіз рівня диверсифікації. Метод Р. Румельта. Виміри диверсифікації.

Тема 8. Стратегія зовнішнього розвитку підприємства

Зовнішньоекономічна діяльність як одна з форм господарської діяльності підприємства. Стимули розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Створення спільних підприємств як прояв зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Цілі створення спільних підприємств. Створення спеціальних економічних зон. Види спеціальних економічних зон. Цілі вивезення капіталу за кордон. Основні переваги іноземного інвестування. Основні чинники, що враховуються при виході підприємства на зовнішній ринок.

Особливості міжнародних ринків. Аспекти, що визначають необхідність стратегій зовнішнього розвитку. Етапи процесу формування стратегії зовнішнього розвитку. Типи стратегій

зовнішнього розвитку. Типи конкурентів на міжнародних ринках. Стратегічні альянси (союзи). Притулки прибутку. Критичні ринки.

Тема 9. Корпоративна стратегія підприємства

Сутність корпоративної стратегії підприємства. Основні елементи, що формують корпоративну стратегію. Критерії механізму створення корпоративної стратегії. Агресивність стратегії. Завдання, що вирішуються у процесі опрацювання корпоративної стратегії.

Етапи опрацювання моделі корпоративної стратегії. Джерела інформації для опрацювання моделі корпоративної стратегії. Різновиди корпоративної стратегії. Дії, що застосовуються при опрацюванні корпоративної стратегії диверсифікованого підприємства.

Підходи до опрацювання корпоративної стратегії за М. Портером. Методи, що використовуються при опрацюванні моделі корпоративної стратегії. Теорія ігор, її значення для опрацювання моделі корпоративної стратегії. Рівновага за Нешем.

Стратегія обмеженого зростання. Стратегія зростання. Стратегія скорочення. Пряма інтеграція. Зворотна інтеграція. Горизонтальна інтеграція. Стратегія створення спільного підприємства – об'єднання з іншою компанією для проведення робіт за спеціальним проектом. Стратегія концентричної диверсифікації. Стратегія конгломеративної диверсифікації. Стратегія горизонтальної диверсифікації. Стратегія вузької спеціалізації.

Тема 10. Матричні методи у формуванні корпоративної стратегії підприємства

Критерії вибору стратегічних рішень. Етапи вибору стратегії. Матриця БКГ, її основні позиції щодо бізнесу. Вплив результатів вивчення бізнесу за матрицею БКГ на вибір стратегії. Багатофакторна матриця (модель) “Мак-Кінзі”. Стратегічні альтернативи за матрицею “Мак-Кінзі”. Правила вибору стратегічної позиції за матрицею “Мак-Кінзі”. Модель 7S групи Мак-Кінзі. Модель Shell/DPM (матриця спрямованої політики). Модель Хофера-Шендела (Hofer/Schendel). Модель ADL/LC. Матриця “товар/ринок”. Модель PIMS (Profit Impact of Market Strategies). Чинники привабливості та стратегічного стану бізнесу.

Характерні стратегії підприємства на стадії впровадження та зростання життєвого циклу товару. Основні стратегії підприємства для стадії зростання і зрілості товару. Стратегії підприємства на стадії насичення ринку певним товаром. Стратегії для стадії спаду життєвого циклу товару.

Сценарії, їх роль у формуванні стратегії підприємства. Сукупність методологічних прийомів для опрацювання сценарію. Послідовність опрацювання сценарію. Правила проектування сценаріїв.

Тема 11. Альтернативність у стратегічному виборі

Використання результатів діагностики стану підприємства у конкурентному середовищі. Підвищення обґрунтованості визначення стратегічних альтернатив розвитку підприємства та виявлення можливостей впливу на зовнішнє оточення шляхом використання кількісної оцінки взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем.

Чинники, що обумовлюють складність проведення емпіричних досліджень зв'язку оточуючого середовища і стратегії підприємства.

Методичні підходи щодо формування раціональної основи визначення стратегічних альтернатив розвитку підприємства.

Ранжування стратегічних проблем підприємства.

Утворення портфелів, об'єктивні причини їх існування

Критерії оцінки обраної стратегії. Корпоративна культура, її складові елементи.

Тема 12. Декомпонування корпоративної стратегії підприємства

Можливості підприємства як економічної системи, аналіз стану її складових елементів.

Декомпонування цілей економічної системи за етапами і елементами діяльності. Системний аналіз, його роль у процесі декомпонування стратегії. Послідовність здійснення декомпонування стратегії підприємства.

Типи програм декомпонування стратегії підприємства. Взаємозв'язок між корпоративною та функціональними стратегіями підприємства. Методи здійснення декомпонування стратегії.

Інтерполятивний характер декомпонування. Інформаційне забезпечення процесу

декомпонування.

Контролінг як сучасна концепція управління підприємством. Види контролінгу. Показники для оцінки виконання стратегії підприємства. Корекційні дії за результатами контролінгу.

Тема 13. Загальна характеристика функціональної стратегії

Сутність, економічний зміст, призначення та місце функціональних стратегій. Типи та взаємозв'язок функціональних стратегій.

Стратегія маркетингової діяльності. Стратегія інноваційної діяльності підприємства. Стратегія організації виробництва. Стратегія фінансового забезпечення підприємства. Стратегія екологічної рівноваги. Стратегія соціального розвитку підприємства.

Організація формування функціональних стратегій підприємства. Здійснення контролю за процесами реалізації функціональних стратегій.

Тема 14. Стратегічні аспекти у функціональних сферах діяльності підприємства

Компоненти внутрішнього середовища. Сутність та значення аналізу внутрішнього стану підприємства. Основні показники, що використовуються при аналізі внутрішнього стану підприємства.

Аналіз організаційної структури підприємства. Аналіз функціональних галузей підприємства.

Методологічні концепції аналізу внутрішнього стану підприємства: етапи життєвого циклу продукції; крива досвіду; ефект від масштабу тощо.

Стратегічний баланс підприємства.

Тема 15. Сучасний стан і перспективи розвитку стратегічного управління в Україні

Сталий розвиток економіки. Концепція сталого розвитку суспільства. Гармонізація взаємодії людини і природи як шлях до створення екологічного суспільства.

Концепція стратегічного управління, характеристичні риси її застосування. Чинники, що впливають на формування системи стратегічного управління.

Цільовий підхід у стратегічному управлінні. Поняття гармонійного розвитку підприємства.

Основні сучасні напрями стратегічного управління. Основні принципи сучасного стратегічного управління.

Проблеми та переваги стратегічного управління. Функції вищого керівництва при опрацюванні моделі стратегічної поведінки підприємства.

Прогнозування, його функції. Основні методи прогнозування. Зміст стратегічного мислення. Стратегічно орієнтоване підприємство.

Список рекомендованої літератури

1. Березін, О.В. Стратегія підприємства [Текст] : навч. осібник / О. В. Березін, М.Г. Безпарточний. – К. : Ліра-К, 2010. – 222 с.
2. Богатирьова, Л. Д. Стратегічний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / Л.Д. Богатирьова. – Одеса : ОНАЗ, 2004. – 384 с.
3. Гордієнко, П. Л. Стратегічний аналіз [Текст] : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Алерта, 2008. – 478 с.
4. Дюков, И. Стратегия развития бизнеса. Практический подход [Текст]./ И. Дюков. – СПб : Питер, 2008. – 236 с.
5. Иванов, Ю. Б. Стратегія підприємства [Текст] : підручник / Ю. Б. Иванов, О. М. Тищенко, Т. М. Чечетова-Терашвілі, О. В. Ревенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009.- 560 с.
6. Клівець, П. Г. Стратегія підприємства [Текст] : навч. посіб. / П. Г. Клівець. – К. : «Академвидав», 2007. – 320 с.
7. Ковтун, І. О. Стратегія підприємства [Текст] : підручник / І. О. Ковтун. – Львів : «Новий Світ-2000», 2009. – 680 с.
8. Ковтун, І. О. Стратегія підприємства: практикум [Текст] : навч. посіб. / І.О. Ковтун. – Львів : «Новий Світ-2000», 2009. – 308 с.
9. Саєнко, М. Г. Стратегія підприємства [Текст] : підручник / М. Г. Саєнко. – Тернопіль : «Економічна думка», 2006. – 390 с.

10. Соболев, Ю. В. Стратегия предприятия и стратегический менеджмент [Текст] : учеб. пособ. / Ю. В. Соболев, Л. В. Дикань, А. Г. Дейнека, Л. А. Позднякова. – Харьков: Олант, 2002. – 416 с.

11. Сумець, О. М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека [Текст] : навч. посіб. / О. М. Сумець, М. Б. Тумар. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 400 с.

12. Шифрин, М.Б. Стратегический менеджмент [Текст]. / М.Б. Шифрин. – СПб. : Питер, 2008. – 240 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ»

Анотація

Дисципліна "Планування і контроль на підприємстві" **вивчає** способи обґрунтування цілей підприємства та засобів їх досягнення, завдяки необхідному для цього комплексу завдань та дій.

Мета дисципліни – формування системи знань про сутність і методологію організації та планування діяльності підприємств, розроблення перспективних і поточних планів у діяльності підприємства та контроль їх виконання.

Завдання – вивчення основних понять, систем, методів і форм організації та планування діяльності підприємств; набуття практичних навичок розв'язання конкретних організаційних завдань; формування вмінь творчого підходу до економічних проблем в області організації та планування підприємства і пошук шляхів удосконалення їх діяльності

Перелік тем дисципліни «Планування і контроль на підприємстві»

№ п/п	Назва теми
1.	Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві
2.	Система планів підприємства
3.	Маркетингові дослідження та планування збуту і контролю продукції
4.	Планування виробництва продукції
5.	Оперативно-календарне планування і контроль
6.	Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва
7.	Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю
8.	Планування чисельності персоналу та оплата праці
9.	Планування виробничої інфраструктури
10.	Планування витрат виробництва
11.	Фінансове планування і контроль на підприємстві
12.	Планування і контроль оновлення продукції
13.	Планування організаційно-технічного розвитку
14.	Бізнес-планування

Зміст за темами

Тема 1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві

Планування як наука. Приналежність планування до сфери людської діяльності. Сутність планології як науки планування, її предмет, об'єкт і методи дослідження. Теоретичні підвалини планування мікросистем.

Процес планування і вибір рішень. Змістова характеристика планування як орієнтованої на майбутнє діяльності з прийняття рішень. Альтернативність вибору та критерії прийняття раціональних рішень. Формальний і системний підходи у плануванні.

Планування як функція управління підприємством. Місце планування у структурованій за різновидами управлінській діяльності. Планування як процес складання і прийняття планів;

планові процедури за умов різної визначеності зовнішнього середовища. Концепція контролінгу - інтегрованого інструменту планування і контролю.

Методи та інструменти планових розрахунків. Показники як результати перетворення наявної інформації у інформацію для планування. Узагальнені групи методів обчислення показників. Моделювання багатоваріантних планових розрахунків

Тема 2. Система планів підприємства

Функціонування системи планування на підприємстві. Сутність системи планування згідно з теорією систем. Система планування і система планів: термінологічні особливості. Передумови створення і ефективного функціонування системи планування на підприємстві. Загальний зміст процедур планування за різних організаційних структур управління підприємством.

Різновиди планів та їхні комплекси. Класифікаційні ознаки та різновиди планів на підприємстві. Комплекси (підсистеми) планування: генеральне, цільове, стратегічне, поточне. Зведене планування загальних результатів і фінансове планування у системі контролінгу.

Зміст планів і організація їх розробки. Формалізоване представлення планування як досягнення взаємоузгодженості завдань підприємства. Поточний план як основна складова системи планів, його задачі, склад, загальний порядок розробки. Особливості організації розробки планів на підприємствах із централізованими та децентралізованими функціями планування.

Тема 3. Маркетингові дослідження та планування збуту і контролю продукції

Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку, життєвого циклу продукції і детермінантів попиту. План збуту продукції, поняття, основні вихідні дані формування плану, необхідність маркетингових досліджень. Особливості визначення ринкового попиту на продукцію широкого вжитку і промислового призначення. Життєвий цикл виробів, їхній вплив на величину збуту виробів і одержання прибутку від їхньої реалізації.

Аналіз і планування асортиментних портфелів із допомогою різних моделей. Вплив на попит і обсяги збуту продукції різних факторів (детермінантів) попиту.

Планування реклами. Поняття, мета реклами. Комунікаційна політика у здійсненні планів збуту продукції. Види і основні носії реклами. Розробка програми рекламування. Обґрунтування вибору рекламних засобів і ефективність реклами.

Планування збуту продукції. Характеристика планового обсягу збуту продукції. Показники плану. Залишки нереалізованої продукції, їхній склад і розрахунки. Планування витрат на збут продукції.

Тема 4. Планування виробництва продукції

Виробнича програма підприємства, її зміст і оптимізація. Характеристика виробничої програми і вихідних даних для її планування. Структура виробничої програми підприємства. Державний контракт і замовлення, їхня характеристика. Планування виробничої програми у натуральних і вартісних вимірниках. Оптимальний розподіл планової кількості кожної номенклатурної позиції по календарних періодах року (кварталах, місяцях). Мета оптимізації виробничої програми, планування оптимальної структури номенклатурних позицій. Економіко-математичні методи, що застосовуються у процесі оптимізації виробничої програми. Визначення максимально можливого обсягу виробництва продукції.

Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні. Товарна, валова, реалізована і чиста продукція; їхня характеристика, склад, розрахунки. Визначення залишків незавершеного виробництва при плануванні валової продукції.

Тема 5. Оперативно-календарне планування і контроль

Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Характеристика оперативно-календарного планування. Задачі та зміст календарного планування і диспетчерського регулювання.

Міжцехове і внутрішньоцехове планування. Планово-облікові одиниці та системи оперативного планування.

Ритмічність виробництва. Характеристика рівномірного і ритмічного виробництва. Планування і оцінка рівня ритмічності виробництва на підприємстві.

Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного і масового типів виробництва. Головне завдання оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного типу виробництва. Об'єкт планування, порядок проходження замовлень; системи і календарно-планові розрахунки у одиничному типі виробництва. Розробка виробничих програм для цехів і дільниць.

Особливості та головне завдання оперативно-календарного планування у серійному виробництві. Календарно-планові нормативи та їхні розрахунки. Системи, які використовуються в процесі оперативно-календарного планування на підприємствах; серійного типу; різновиди: комплектних та подетальних. Планування виробничих програм цехом і дільницями.

Особливості та головне завдання оперативного планування на підприємствах масового типу виробництва. Характеристика подетальних систем планування. Розрахунки календарно-планових нормативів. Планування роботи потокових ліній. Розробка виробничих програм для цехів і дільниць.

Тема 6. Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва

Зміст планування МТЗ та послідовність його розробки. Завдання МТЗ підприємства, вихідні дані для розробки плану та послідовність його розробки. Методи вивчення ринку продукції. Методи вивчення ринку матеріальних ресурсів.

Планування потреби в матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби в матеріальних ресурсах для основного виробництва. Особливості визначення потреби в деяких галузях промисловості. Розрахунок потреби в паливі та енергії.

Запаси й регулювання їхніх розмірів. Склад та класифікація запасів. Нормування виробничих запасів. Методи контролю за величиною нормативного рівня запасу матеріальних ресурсів. Графік зміни запасів при постійних інтервалах обсягів поставок. Методика розрахунку ціни матеріалів, яка враховує інфляцію.

Визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби цехів у МТР. Лімітування відпуску матеріалів цехам. Способи забезпечення цехів матеріальними

Тема 7. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю

Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, і послідовність розрахунків. Поняття, мета та етапи визначення потужності підприємства. Види, вимірники потужності. Чинники, під впливом яких формується потужність підприємства. Послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства. Фонди часу, які використовуються при розрахунках потужності, їхнє визначення.

Методики розрахунку виробничої потужності. Вихідні дані для розрахунку потужності. Визначення потужності у загальному вигляді. Методика розрахунку виробничої потужності на підприємствах і в підрозділах різних типів виробництва. Визначення виробничої потужності складальних цехів і підрозділів.

Визначення максимально можливого випуску продукції і наявної потужності. Визначення введення в дію нових (додаткових) потужностей. Складання балансу. Визначення середньорічної потужності для обґрунтування обсягів випуску продукції і плановому році.

Система показників виробничої потужності. Основи шляхи підвищення ефективності використання виробничих потужностей.

Тема 8. Планування чисельності персоналу та оплата праці

Планування персоналу. Місце персоналу у потенціалі підприємства. Поняття та класифікація категорій персоналу. Проблеми підприємства, пов'язані з персоналом, задачі планування персоналу. Вихідні дані для розробки плану по персоналу. Показники чисельності персоналу. Методи визначення чисельності персоналу. Розрахунок планового балансу робочого часу. Розрахунок чисельності окремих категорій працюючих. Визначення додаткової потреби у персоналі.

Планування продуктивності праці. Залежність чисельності персоналу від продуктивності праці. Задачі планування продуктивності праці. Вихідні дані для розробки плану по продуктивності праці. Показники продуктивності праці та методи їхнього обчислення. Розрахунки економії робочої сили під дією техніко-економічних факторів.

Планування оплати праці. Задачі планування оплати праці. Склад планового фонду заробітної плати. Вихідні дані для розробки плану по заробітній платі. Показники, що характеризують оплату праці. Методи визначення планового фонду заробітної плати. Розрахунки планового фонду заробітної плати за елементами. Розрахунок середньої заробітної плати. Співвідношення росту продуктивності праці та середньої заробітної плати.

Тема 9. Планування виробничої інфраструктури

Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Особливості функціонування підрозділів виробничої інфраструктури. Складові елементи виробничої інфраструктури підприємства. Особливості планування діяльності підрозділів виробничої інфраструктури.

Планування забезпечення підприємства технологічною оснасткою. Методи визначення потреб в інструментах у різних типах виробництва. Планування діяльності інструментальних цехів (виробнича програма, собівартість). Методика обчислення оборотного фонду інструментів.

Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування виробничої програми ремонтно-механічного цеху. Розрахунок середньорічних обсягів ремонтних робіт та робіт із технічного обслуговування. Розрахунок кількості робітників із ремонту та, технічного обслуговування. Планування собівартості ремонтних робіт.

Планування енергозабезпечення підприємства. Визначення потреби в енергетичних ресурсах. Методи розрахунку потреби в електроенергії. Вимоги до складання енергетичних балансів. Методика розробки енергобалансів. Планування діяльності енергетичних цехів.

Планування транспортного обслуговування виробництва. Розрахунок вантажопотоків та вантажообігу. Планування діяльності транспортних цехів. Виробнича програма транспортного даху. Розрахунок чисельності різних категорій робітників транспортного цеху. Планування собівартості транспортних робіт.

Тема 10. Планування витрат виробництва

Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції. Мета розробки плану із собівартості продукції. Завдання плану із собівартості. Вихідні дані для розробки плану. Послідовність розробки плану. Показники планових розрахунків.

Розрахунок витрат за техніко-економічними факторами. Послідовність розрахунку планової собівартості. Класифікація факторів, що впливають на рівень витрат. Методика розрахунку зміни собівартості внаслідок дії факторів.

Планування собівартості реалізованої продукції. Визначення собівартості реалізованої продукції. Склад витрат виробничої собівартості. Склад статей калькулювання виробничої собівартості. Розподіл загальновиробничих витрат на постійні та змінні. Нормування собівартості готової продукції. Формування собівартості реалізованої продукції. Взаємозв'язок операційних витрат за функціями та економічними елементами.

Розрахунок калькуляційних статей прямих витрат. Методика розрахунку статей прямих витрат (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці). Методика складання зведеного кошторису. Взаємозв'язок кошторису на виробництво з іншими розділами внутрішньофірмового плану.

Тема 11. Фінансове планування і контроль на підприємстві

Зміст і завдання фінансового плану. Визначення обсягів фінансових ресурсів і джерел їхнього надходження. Основні завдання фінансового планування. Види фінансових планів: довгостроковий, поточний і оперативний. Складання фінансового плану за видами діяльності: оперативної, інвестиційної та фінансової.

Планування потреби у фінансових ресурсах. Планування потреби в основному і оборотному капіталі, їх визначення. Джерела фінансування капітальних вкладень. Методи розрахунку потреби в оборотних коштах.

Планування прибутковості підприємства. Валовий і чистий прибуток. Їхня характеристика і послідовність розрахунку. Пасивна і активна стадії складання плану з прибутку. Методи планування прибутку.

Основні умови прибутковості підприємства. Аналіз «витрати-обсяг-прибуток» в процесі фінансового планування. Показники прибутковості підприємства. Види рентабельності та їхні

розрахунки. Основні фінансові документи, що використовуються в процесі фінансового планування.

Тема 12. Планування і контроль оновлення продукції

Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання. Загальна характеристика планових робіт у системі створення, підготовки виробництва і освоєння нової продукції. Завдання та склад планових робіт зі створення, підготовки виробництва і освоєння нової продукції. Нормативна база планування та комплекс основних планових обчислень.

Оптимізаційні планові розрахунки оновлення продукції. Економічна ефективність освоєння нової продукції: методичні підходи, порядок обґрунтувань. Методичні основи обчислення технологічної собівартості. Вибір варіанта технологічного процесу. Критична програма.

Планування витрат на підготовку і освоєння виробництва нової продукції. Особливості планування собівартості нових виробів на етапах їхньої розробки і освоєння. Закономірності зниження трудомісткості складних виробів у процесі освоєння виробництва. Криві освоєння. Зміни собівартості за умови різних характеристик кривих освоєння. Складання кошторису витрат та кошторисної калькуляції.

Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції. Обчислення трудомісткості окремих циклів робіт та тривалості етапів технічної підготовки виробництва нового виробу. Особливості методики розрахунків тривалості робіт за умови паралельного, послідовного, паралельно-послідовного способів їхнього виконання.

Сітьові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів. Поняття сітьових методів і моделей, їхня термінологія. Методика визначення основних показників: тривалості робіт, термінів настання подій, напруженості виконання. Побудова сітьових моделей виконання комплексів робіт, їхня оптимізація.

Тема 13. Планування організаційно-технічного розвитку

Технічний та організаційний розвиток підприємства. Зміст, завдання та послідовність розробки плану організаційно-технічного розвитку підприємства. Основні складові плану. Етапи планування організаційно-технічного розвитку підприємства. Принципи планування техніко-організаційного розвитку. Техніко-економічний аналіз. Зміст, структура, основні елементи. Фактори технічного й організаційного рівня розвитку підприємства.

Оцінка технічного рівня розвитку підприємства. Економічне обґрунтування організаційно-технічних заходів. Види ефектів від реалізації організаційно-технічних заходів. Система показників та методика оцінки загальної економічної ефективності організаційно-технічних заходів. Методи планування організаційно-технічного розвитку підприємства.

Тема 14. Бізнес-планування

Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану. Бізнес-планування як обґрунтування підприємницької ідеї, ділового проекту. Функціональна спрямованість бізнес-плану. Відмінність бізнес-планів щодо сфери застосування, складу предметної галузі, масштабів виробництва тощо.

Склад бізнес-плану і технологія його розробки. Унормований склад бізнес-плану як елемента ділового проекту. Вибір різновиду методики бізнес-плану з урахуванням його функціональної приналежності, виду діяльності, масштабів виробництва. Послідовність розробки бізнес-плану.

Оцінка середовища для бізнесу і формування власної ринкової позиції. Стан конкуренції у галузі як основа оцінки середовища для бізнесу. Обґрунтування маркетингової стратегії, цінової та нецінової політики підприємства. Схема формування плану маркетингу. Визначення прогнозу продажу з урахуванням еластичного попиту.

Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення. Особливості обґрунтування виробництва продукції на новому і вже існуючому підприємстві. Визначення потреби у ресурсах. Розробка організаційної структури управління. Формування рівня запасів.

Фінансове планування. Основні документи фінансового плану, особливості їхньої розробки. Аналіз фінансових ресурсів підприємства й оцінка альтернативних схем фінансування проекту.

Якісний і кількісний аналіз ризиків і планування запобігання втрат.

Список рекомендованої літератури

1. Балабанова Л.В. Управління персоналом: Підручник / Л.В.Балабанова, О.В.Сардак .– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.
2. Батіг А.І. Планування та організація діяльності аграрного підприємства: Посібник / За ред. А.І. Батіг. – К.: Аграрна освіта, 2003. – 425 с
3. Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К. : Знання, 2013. – 173 с
4. Економіка підприємства: Підручник. За ред. акад.. С.Ф.Покропивного. 2-е вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
5. Планування і контроль на підприємстві : Навч. посіб. / За ред. М.О. Данилюка. – Львів: "Магнолія 2006", 2009. - 531 с.
6. Тарасюк Г. М. Бізнес-план : розробка, обґрунтування та аналіз : навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. М.Тарасюк. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – 420 с.
7. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства : навч. посібн. з грифом МОНУ [для студ. вищ. навч. закл.] (5-е видання)./ Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2012. – 368 с.
8. Управління виробничою інфраструктурою: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. М. А. Белова. - К.: КНЕУ, 2003
9. Фінанси підприємств: Підручник /Керівник авт. кол. і наук. ред., проф. А. М. Поддєрьогін. – 4-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с., іл.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОБґРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ»

Анотація

Навчальна дисципліна «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків» вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю «Економіка» усіх форм навчання.

Мета навчальної дисципліни — ознайомити з технологією прийняття рішень, основами сучасної економічної ризикології та на основі набутої систематизованої інформації сформувати комплексну систему знань і практичних навичок щодо обґрунтування господарських рішень із різним ступенем невизначеності та ризику.

Предмет навчальної дисципліни — відносини та зв'язки елементів господарських рішень, що виникають у процесі проектування, освоєння, виготовлення та реалізації продукції на підприємстві, наукові концепції, відповідні підходи та інструментарій з ризикології, методологія щодо розроблення та прийняття раціональних господарських рішень.

Перелік тем дисципліни «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків»

№ п/п	Назва теми
1.	Сутнісна характеристика господарських рішень
2.	Особливості прийняття рішень господарської діяльності
3.	Методичні основи розроблення та обґрунтування господарських рішень
4.	Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності
5.	Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень
6.	Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень
7.	Оцінювання підприємницьких ризиків
8.	Основи ризик-менеджменту

Зміст за темами

Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень

1.1. Поняття господарських рішень та їх ознаки. Сутність господарських рішень. Класифікація господарських рішень. Характеристика цілей господарських рішень. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення.

1.2. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Визначення оптимальних форм представлення та реалізації господарських рішень.

1.3. Якість та ефективність господарських рішень. Основні параметри та показники якісного рішення. Умови забезпечення якості господарського рішення. Види ефективності господарських рішень. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення. Принципи оцінки ефективності господарських рішень.

Тема 2. Особливості прийняття рішень господарської діяльності

2.1. Необхідність прийняття ГР. Процес прийняття рішень та його елементи. Етапи та процедури процесу прийняття рішень. Стилi прийняття рішень. Основні шляхи прийняття рішень.

2.2. Корисні структурні схеми для прийняття рішень. Методи, що використовуються для формалізації моделей прийняття господарських рішень.

2.3. Характер прийняття господарських рішень. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень. Основні фактори, що впливають на прийняття рішення. Умови прийняття господарських рішень, залежно від ступеню визначеності інформації. Ранжування умов прийняття рішень. Контроль за ходом виконання господарських рішень. Характеристика видів контролю.

2.4. Закони та закономірності, що впливають на прийняття рішень. Загальні закони управління людиною. Закон інерційності людських систем. Закони зв'язку з зовнішнім середовищем. Соціально-психологічні і біопсихічні закони.

Тема 3. Методичні основи розробки та обґрунтування господарських рішень

3.1. Методи аналізу господарських рішень. Аналітичні, статистичні та математичні методи. Експертні методи та межі їх застосування. Види експертних оцінок. Сутність евристичного програмування та його різновиди. Евристичні методи групової та індивідуальної роботи. Ділові та організаційно-діяльнісні ігри. Метод сценаріїв. Сутність та види методу «дерево цілей».

3.2. Обґрунтування господарських рішень. Сутнісно-змістовна характеристика та класифікація системи показників економічного обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування та вибору господарських рішень. Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень.

3.3. Прогнозування та аналіз господарських рішень. Основні задачі прогнозування. Ключові принципи прогнозування господарських рішень. Сутність та принципи аналізу господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень та їх інструментарій. Сфери застосування методів та інструментів прийняття господарських рішень.

Тема 4. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності

4.1. Особливості функціонування підприємств за умов невизначеності. Необхідність та доцільність урахування підприємствами фактору невизначеності. Основні причини невизначеності. Видова класифікація невизначеності. Сутнісно-змістовна характеристика різних видів невизначеності. Повна й часткова невизначеності, їх сутність та характеристика походження. Врахування фактору невизначеності в управлінні підприємством та засоби її зниження.

4.2. Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їх характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їх побудови.

4.3. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень. Аксиоми раціональної поведінки. Використання поняття лотереї. Детермінований еквівалент лотереї, премія за ризик, страхова сума. Умови схильності, несхильності, байдужості до ризику. Приклади функцій корисності. Методика побудови функції корисності.

Тема 5. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень

5.1. Ризик в діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси підприємницького ризику. Фактори впливу на ступінь ризику. Функції ризику в підприємницькій діяльності.

5.2. Класифікація підприємницьких ризиків. Характеристика підприємницьких ризиків за місцем їх походження та ступенем впливу на результати діяльності підприємств.

5.3. Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику.

5.4. Особливості прийняття рішень в конфліктних ситуаціях. Сутність теорії ігор. Система понять теорії ігор. Чиста і змішана стратегії.

Тема 6. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень

6.1. Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерії обґрунтування рішень при прийнятті (виборі) інвестиційного проекту. Коефіцієнт систематичного ризику. Опціональний критерій прийняття рішень. Систематичний ризик та сподівана дохідність компанії.

6.2. Сутність фінансових рішень та їх класифікація. Теорія оптимального портфелю. Формування оптимального портфеля з обмеженої кількості цінних паперів.

Тема 7. Оцінка підприємницьких ризиків

7.1. Сутність кількісного й якісного аналізу підприємницького ризику.

7.2. Якісний аналіз підприємницьких ризиків. Характеристика основних зон ризику. Визначення причин виникнення основних видів господарських ризиків.

Сутність політичних ризиків та їх вплив на поведінку суб'єктів господарювання Соціальні ризики. Характеристика адміністративно-законодавчих ризиків. Ризики, що виникають внаслідок невирішеності проблем із забезпеченням прав власності та причини їх виникнення. Сутність податкових ризиків та їх урахування в підприємницькій діяльності. Виробничі ризики. Причини та різновиди транспортних ризиків. Комерційні ризики. Фінансові ризики. Причини появи ризиків, пов'язаних з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики); ризиків незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням; ризиків, пов'язаних з купівельною спроможністю грошей; ризиків непередбачення витрат і перевищення кошторису витрат на виробництво.

7.3. Кількісний аналіз підприємницьких ризиків. Імовірні втрати у процесі здійснення підприємницької діяльності. Ступінь ризику. Система показників абсолютного та відносного вимірювання ризику. Крива ризику та процес її побудови. Методи кількісної оцінки ризиків. Переваги та недоліки основних методів кількісної оцінки підприємницьких ризиків. Методи оцінки ризикованості інвестиційних проектів. Переваги та недоліки методів кількісної оцінки ризику інвестиційних проектів. Аналіз варіабельності прибутку.

Тема 8. Основи ризик-менеджменту

8.1. Необхідність управління ризиками господарської діяльності. Сутність ризик-менеджменту. Структурна схема ризик-менеджменту. Функції керованої та керуючої підсистем управління ризиками. Відділ з управління підприємницькими ризиками. Процес управління ризиками господарської діяльності на підприємстві та характеристика його етапів.

8.2. Основні напрями та методи впливу на ступінь ризику господарювання. Уникнення та компенсація ризику. Збереження та передача ризику. Хеджування та страхування ризиків. Методи зниження ступеню ризику. Характеристика диверсифікації діяльності підприємства. Модуль «ймовірність виникнення втрат/рівень збитків» для пошуку рішення щодо оптимізації ступеня ризику.

Список рекомендованої літератури

1. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : [навч. посіб.] / Л. І. Донець. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
2. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 344 с.

3. Кондрашихін А. Б. Теорія та практика підприємницького ризику (Авторизований доступ) : навч. пос. / А. Б. Кондрашихін, Т. В. Пепа. – К. : ЦУЛ, 2009. – 224 с.
4. Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч. метод. посіб. для сам. вивч. дисц. / С. М. Клименко, О. С. Дуброва. – К. : КНЕУ, 2006. – 188 с.
5. Кузьмін О. Є. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Г. Л. Вербицька, О. Г. Мельник. – Львів : Нац. ун-т «Лівівська політехніка», 2008. – 212 с.
6. Лук'янова В. В. Економічний ризик : навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.
7. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. / Л. А. Останкова, Н. Ю. Шевченко. – К. : ЦУЛ, 2011. – 256 с.
8. Ступаков В. С. Риск-менеджмент : учеб. пособие / В. С. Ступаков, Г. С. Токаренко. – М. : Финансы и статистика, 2007. – 288 с.
9. Чорноморченко Н. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч.-метод. посібник для сам. вивчення дисц. / Н. В. Чорноморченко, І. С. Іванова, Н. С. Приймак. – Львів : Магнолія-2006, 2010. – 260 с.
10. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко ; за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2008. – 271 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ АБИТУРІЄНТІВ

В основу критеріїв оцінювання покладено класифікаційний поділ типових помилок, які допускають студенти у відповідях і при виконанні практичних робіт, на недовліки і грубі помилки. Якісні норми оцінок залежать від числа і співвідношення недовліків і грубих помилок у відповіді студента. До недовліків умовно належать помилки, що мають певною мірою другорядний характер. Допускаючи їх, студент, тим не менше, проявляє розуміння основного змісту понять, що вивчаються, а дефекти у його знаннях і вміннях незначні. Типові грубі помилки і недовліки свідчать про низький рівень засвоєння теоретичного матеріалу та недостатні практичні навички.

Критерії оцінки знань такі:

«здав» – студент правильно обґрунтовує варіативність рішень, володіє різносторонніми вміннями та навичками при виконанні тестових завдань; на основі знань теоретичного та практичного матеріалу дисциплін вірно вибирає відповідь із запропонованих у тестовому завданні альтернативних варіантів. Правильно надав відповідь на більше як 60 % тестів.

«не здав» – студент надав правильні відповіді на менше, ніж 60 % тестів.

Шкала оцінювання тестових завдань перехресного вступу

Оцінка за національною шкалою	Відсоток правильних відповідей	Кількість правильних відповідей у тестовому завданні
здав	більше 60 %	18- 30
не здав	менше 60 %	менше 18

Додаток А – Форма екзаменаційного білету

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова приймальної комісії
Ректор _____ Ю.Є.Кирилов
«__» _____ 2018 р.

Додаткове фахове вступне випробування для перехресного вступу
для здобуття освітнього рівня «Магістр»
зі спеціальності 051 «Економіка»

Білет № 1

Дайте відповідь на тестові завдання

Блок А. Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки	
1.	Мінова вартість це: а) пропорції в яких обмінюються товари; б) суспільно необхідні витрати праці на виробництво товару; в) здатність товару задовольняти певні потреби споживача товару; г) найнижча із корисностей від споживання даного блага..
2.	
20.	
Блок Б. Дисципліни циклу професійної підготовки	
21.	Ринок праці – це: а) попит окремого роботодавця на робочу силу; б) сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу; в) потреба на працівників для заповнення вакантних робочих місць; г) диференціація видів трудової діяльності між різними групами працівників.
.	.
.	.
.	.
.	.
40.	
<i>Тестові завдання закінчено</i>	